HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

ב) [בעיי יט: לקמן נט. סנהדרין עו:], ג) זבחים מח:, ג) עיי כל הסוגיא בזבחים ד' מח: בשיטתי ג) ש"ל ד) מוספפת בכורות פ"ג ה"ו בכורות לג:, ה) ל"ק, ו) ל"ל מילבך מיעטרך קרא לרבות סמיכה ואמתי מיעטרך כו'. ל"ק, ז) [ויקרא ד ד], ח) מלפון: ל"ק, ט) כ"ל ומיהו ועי' רש"ק ול"ק, י) כ"מ לא מחייב מרחי אלפיה, כ) שיין לע"ב, ל) [ביתר כיאור כתבו תוספי' לעיל יט: ד"ה ומשולגן], מ) רש"ק מ"ז ול"ק מקייים הגירסא ע"ש. ל"ק, נ) במקום העולה מ"ש כו' שחוט חטאת בלפון הם"ד. ל"ק, ס) בחמס. ל"ק,

מוסף רש"י

לרבות שעירי עבודת כוכבים לסמיכה. משום דמסמיכנהו ר' יהודה מסמיכה בחמץ' מנחות (דף לג.), מהאי דשעיר המשתלח, דכתיב וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר האי (ויקרא טו), האי טעון סמיכה ואין שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה, וכ"ש דכם האי טעון סמיכה בהאהן ואין שעירי עבודת כוכבים טעון סמיכה בהאהן אלא בזקני העדה ומרבי ליה מהכא (זבחים מח:). למאי דלא איתרבי לא איתרבי. דהא רבינא גבי סמיכה כתיב ואפון הכיכא מיתי תיתי מבנין אב. מיהתא גופה לישתוק קרא מיניה ותיתי בבנין אב. דכתיב וסמך את ידו על ראש החטאת ומלי לכתבה על ראש החטאת ומלי לכתבה על ראש לאהן שמו חטאת שעטון סמיכה. אלא שעה מדורות. מקבלת דקויפיא היא סמיכה מאי טעמא מיעטרך לרבויי מהוס דלא לא הוה ריבוייא לא הוה גמרינן קדמי שעה בבנין אב מקדמי דורות, הכי נמי שחיטת לפון לגמ"ל חוטאו לגעוטין, כל כמה דלא לימא קרא לא גמרי בבנין אב ולא שחוט בצפון. אין צריך שיעמוד בצפון שאם לגה עומד בדרום אלא לפון ויוציא ידו בצפון ושחוט ואין בן עוף. מליקת תורין ובני יונה ומה בן צאן שלא קבע לו בהן. דשחיטה בזר כשירה. בן עוף שקבע לו כהן. דכתיב והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו וגו' (ויקרא ה) שכן קבע לו כלי. אבל לשחיטה מוקמה את המלכת (שם) והתם עולה הוא, וכן מזרק לקבל. תמר בכן עוף שמלק בצפון ולא פסח בצפון. דלא מיתי בקל ומוחר הוא לו הדר בריה. לשחיטתו בין הערבים יקבע לו מקום נאה בצפון מחטאת. אי לאו דמעביה הוה מיתיגן ליה מחטאת שאינה כלו וטעונה לפון מכולהו נמי שכן קדשי קדשים. כלומר דאי כשי לאתוי נמי מכולהו במה הלד מיכה למיפרכיה לה מיכה שכן קדשי קדשים (זבחים מח:). ואין מקדיין את הדם במקום שעושין בו מים. שלא יתמוך ולא יפגום את אזנו ואת ניב שפתיו שאין עמוד לאזור ולהתרפאות לסכרי וכו' כ"ש לי לא שייכ ליה במקום שאין עושה מום אחי למעבד במקום מום (בכורות לג:). ובלבד שלא ישחוט על אותו מום. הואיל והוא הטילו, עד שיפול בו מום אחר ושחוט (שם).

רבינו גרשום

תינח לר' יהודה דקא מרבי לשעיר נחשון לסמיכה ומסעיט ליה מצפון מאותו. אלא לר' שמעון דמרבי שעירי ע"ז לסמיכה ואינהו בעו צפון דכאמר זה בנה אב אותו למעוטי מאי. א"ל מר זוטרא לר' יהודה נמי אכתי למאי איצטריך למעוטי צפון דממילא אימעיט דהוה אמינא סמיכה דאיתרבי איתרבי צפון איתרבי לא איתרבי אותו למה לי. וכי תימא אי לאו אותו הוה אמינא תיתי בבנין אב דטעון צפון מושחט את החטאת להכי איצטי אותו דלא ליתי בבנין אב: אי הכי סמיכה גופה נמי לשתוק קרא דלא לירבי שעיר נחשון לסמיכה ותיתי מבנין אב מוסמך ידו על ראש החטאת: הכא נמי שעה מדורות. שעיר נחשון דהוה לשעה לא ילפינן לה משעיר דורות דליבעי צפון ולא איצטריך אותו: אלא אותו הזבח והסכין ואין השוחט צריך להיות עומד בצפון: לפי שמצינו במקבל. בגמרא דאיזהו מקומן: בן עוף שקבע לו כהן. למליקתו דכתיב והקריבו אל הכהן ומלק את ראשו: שכן טעון כלי סכין לשחיטה ולאו מק"ו אתי ולא צריך אותו: מכולהו נמי. עולה וחטאת ואשם שכן קדשי קדשים הם שאין בן בפסח. ואכתי לא איצטריך אותו: רבי אחייה לאו למעוטי שחוט בצפון הוא דאתא והכי קאמר ושחוט אותו על ידך אותו בצפון ואין השוחט בצפון. דהא נפק ליה מאינך קרא: אבל מקבל בצפון מקבל מלקה ולקח נפקא. כלומר מרי"ז דולקח משמע דהיכא דלקח הדם התם עומד הלוקח: אפאה חמץ לוקה [שתים] אע"ג דלא עבר אלא אפייה בלבד כלומר דקא סבר דבאפייה קא גמרה כולה מילתא דלחם: הא דעבר והוא הוא לוקה שתים. והא דקאמר מה אפייה מיוחדת וכו' כגון דעבר חבריה ויהב ליה ואפה: ואין מקדיין אותו במקום שעושה בו מום. כגון באזנו ובשפתו: ר' שמעון מיקל מכולהו דאמר

מלאיתקום לפר העלם דבר של ציבור כדאמרי' בפרק ב"ש (זבחים דף מא.). החטאת אלו שעירי עבודת כוכבים והתם מוכח דלרבי שמעון נמי אתיא וי"ל דהתם היקיש ליתא אלא לגבי הזאה דווקא אי נמי מהיקישא לא הוה ידעינן משום דכתיב כד] המי והוה מוקמינן למעוטי שעירי עבודת כוכבים וכן מוכח לקמן פרק שתי מדות (דף לג.): **לר' שמעון מאי איכא למימר.** דלמעט שעירי עבודת כוכבים לא מסתבר לאוקמי כיון שסם כשאר חטאות דעלמא: **אלא** שעה מדורות **לא ילפינן.** והא דמיבעיא לן בפ"ק דסנהדרין (דף יט:) שור שיני בכמה מי גמרינן שעה מדורות או לא התם גלוי מילתא בעלמא הוא [ו]:

שוחט מדרבי אחייה נפקא. תימה הא בעולה כתיב והא בחטאת ואע"ג דתלא רחמנא חטאת בעולה מ"מ לא גמרי' לאיצטריך בפ' איזהו מקומן (זבחים ד' מח:) עיכובא בעולה ולא גמרינן מחטאת ומיהו לכולי טעמי דהתם טעמא אית לאמאי דמפרש התם טעמא אלא יהא טפל חמור מן העיקר ה"נ מהאי טעמא לא יהא שוחט [מ] (חטאת) בצפון ולאמאי דמפרש נמי משום דכתיב [נ] העולה במקומה תהא מהאי טעמא נמי לא יהא שוחט בצפון: **מה** לבן צאן שכן קבע לו כלי. וכן פרין בריש איזהו מקומן (גם זה שם) ותימה דלא פריך הכי בפ"ק דקדושין (ד' לו:) דליף בן עוף מקל ותוחר מבן צאן שלא קבע לו כהן לשחיטתו וקבע לו כהן להזאתו וי"ל דגבי צפון שייכא הך פירכא דכלי אבל התם דבעי למילף כהוה לא דשמעינן שהלילן הכתוב בבן עוף יותר מבן צאן: **מחטאת** שכן מבפרת בו'. חטאת גופה מהיקישא דעולה אתיא ובעיא היא בריש איזהו מקומן (זבחים דף נ.) אי דבר הלמד בהיקש שחוזר ומלמד בבנין אב: **אלא** אין השוחט בצפון אבל המקבל בצפון. השתא משמע דלא מצי למדרש אבל מקבל בצפון אלא משום דלא איצטריך למעוטי שוחט דנפקא מדר' אחייה א"כ תחילה אית לן למידרש אין השוחט בצפון מקמי דלדרום אבל מקבל בצפון ותימה דמשמע לעיל בברייתא דלא איצטריך קרא למעוטי שוחט מצפון אלא לפי שמצינו במקבל שעומד בצפון וא"כ לא לכתוב אלא חד קרא ואתא יליפנא דללמד על מקבל אתי לשוחט לא איצטריך וי"ל דלית ליה השתא הכא סברא אלא לעולם איצטריך קרא לשוחט ובברייתא נמי מצינו למימר דלפי שמצינו לאו דווקא דמסברא אית לן למימר כיון שהשחיטה בצפון הוא הדין שוחט וכן המקבל דמאי שנא: **אפאה** לוקה שתים. פירש בקונטרס דאפייה גמר עריכה היא ופריך והאמרת מעשה יחידי ותימה מאי קמשני הא דעבר הוא ואפאה הוא הא דעבר חבריה ואפאה אלא אכתי מעשה יחידי מיהא לא הוי דאיכא בהדה וגרלה לפרס דחייב שתים משום עריכה מועטת שעושה האופה בשעת אפייה ואינה גמר עריכה ופריך ממעשה יחידי דמשמע שאין מלאכה אחרת עמה ואין חייבין עליה אלא אחת ומשני דעבר הוא ואפה הוא כלומר שעשה גמר העריכה שבשעת האפייה ויש לה מעשה יחידי מיהא דלא מיחייב אלא אחת בשעבר חבירו שגמר הכל אפילו עריכה דהבי אפייה דהשתא ליכא שום עשייה בהבי אפייה אלא מעשה יחידי הוא וקנא קשיא לפ"ז [פ] דתנס נקט הא דעבר חבריה כו' דהכי הוה ליה למימר הא דלא עביד גמר עריכה: **רבי** שמעון אומר **אף נשחט על אותו מום.** פירש בקונטרס רבי שמעון לטעמיה דאמר דבר שאין מתכוין מותר וחה לא מתכוין להטיל בו מום על מנת לשוחטו עליו: ובלבד שלא ישחוט בו מום ובלבד שלא ישחוט [ס][על אותו מום] [ע] ר"ש אומר אף

לרבות שעירי עבודת כוכבים לסמיכה מתקיף לה רבינא תינח לרבי יהודה לרבי שמעון מאי איכא למימר א"ל מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא לרבי יהודה נמי מאי דאיתרבי איתרבי מאי דלא איתרבי לא איתרבי וכי תימא אי לא מעטיה קרא הוה אמינא תיתי בבנין אב סמיכה גופה לישתוק קרא מיניה ותיתי בבנין אב [פ] אלא שעה מדורות לא ילפינן הכא נמי שעה מדורות לא ילפינן אלא אותו [פ] טעון צפון ואין השוחט עומד בצפון מדרבי אחייה נפקא [ב] דתניא רבי אחייה אומר [ו] ושחט אותו על ירך המזבח צפונה מה ת"ל לפי שמצינו במקבל שעומד בצפון ומקבל בצפון [ח] ואם עמד בדרום וקיבל בצפון פסול יכול אף זה כן ת"ל אותו אותו בצפון [ט] ולא השוחט צריך להיות עומד בצפון אלא אותו בצפון ואין בן עוף בצפון סלקא דעתך אמינא ליתי בק"ו מבן צאן ומה בן צאן שלא קבע לו כהן קבע לו צפון בן עוף שקבע לו כהן אינו דין שנקבע לו צפון מה לבן צאן שכן קבע לו כלי אלא אותו בצפון ואין פסח בצפון [י] פסח מדר"א בן יעקב נפקא דתניא [כ] רבי אליעזר בן יעקב אומר יכול יהא הפסח טעון צפון ודין הוא ומה עולה שלא קבע לה זמן בשחיטתה קבע לה צפון פסח שקבע לו זמן לשחיטתו אינו דין שקבע לו צפון [ג] מה לעולה שכן כליל מחטאת [ד] מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות מאשם [ה] מה לאשם שכן קדשי קדשים מכולהו נמי שכן קדשי קדשים אלא לעולם דקאמרינן מעיקרא אותו בצפון ואין השוחט בצפון ודקא קשיא לך מדר' אחייה נפקא דר' אחייה לאו למעוטי שוחט בצפון הוא דאתא אלא הכי קאמר אין השוחט בצפון אבל מקבל בצפון מקבל מלקה ולקח [ו] נפקא לקח ולקח לא משמע ליה: וחייב על לישתה ועל עריכתה ועל אפייתה: אמר רב פפא [ז] אפאה לוקה שתים אחת על עריכתה ואחת על אפייתה והא אמרת מה אפייה מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה לא קשיא הא דעריך הוא ואפה הוא הא דעריך חבריה ויהיב ליה ואפה [ח] ת"ר בכור שאחזו דם מקיזין [ט] אותו את הדם במקום שאין עושין בו מום ואין מקיזין [י] את הדם במקום שעושין בו מום דברי ר"מ וחכ"א [יא] יקיז אף במקום שעושין בו מום ובלבד שלא ישחוט [כ][על אותו מום] [ל] ר"ש אומר אף

כב א מי"י פ"ג מהל' פסוה"מ הלכה ט:

כג ב מי"י שם הלכה ח:

ג ומי"י פי"ב מהלכות מעה"ק הלכה טו ועי' כ"מ ולח"מ:

כד ד מי"י פ"ב מהלכות בכורות הלכה יג:

תורה אור השלם

1. וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְיָ וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא א יא

שיטה מקובצת

א) בצפון ותיבה טעון נמחק: ב) פסח מדראב"י עיין פרש"י בזבחים (דף מח ע"ב) ועיין כל הסוגיא שם: דתניא ר' אליעזר בן יעקב כו'. והשתא משמע דדרשי' לראב"י מאותו דשעיר נשיא אותו בצפון כו' ותימה דאמרי' בת"כ דראב"י מאותו דעולה אפיק ליה כל הני דרשות דהכא דרבי אחייה ודאותו בצפון ואין בן עוף בצפון דרשי' להו על אותו דעולה וי"ל דהכא בעי לר' אחייה אותו דשעיר נשיא מאי דריש ביה ומשני ר' אחייה מוקי לה לאותו בצפון ואין הפסח בצפון וראב"י קא ממעט ליה מאותו דעולה ולר' אחייה דמוקי לה לאותו דעולה למעוטי דאין השוחט בצפון נאמר דאותו דשעיר נשיא מוקי לה למעוטי פסח אבל ודאי ראב"י נפקא ליה מאותו דעולה והשתא ניתא דמשמע בסמוך דקו"ח דראב"י פריכא וא"כ יהיה ראב"י אתותב אלא ודאי כל הני פרכות לסתור דלא אצטריך נמי אותו דשעיר למעוטי פסח אבל לראב"י לא אותבינן שאין אנו באין לסתור דברי ראב"י ואפשר מדלא פריך ליה התם [אלמא] דקו"ח דראב"י לאו פריכא ע"כ. תו"ח: ג) צפון ת"ל אותו מה: ד) תיבות מה לחטאת נמחק: ה) תיבות מה לאשם נמחק: ו) ולקח. לו יקח לפום ריחטא משמע אבל לר' אחיה דריש שפיר ולקח לו יקח וא"ת א"כ אותו דשעיר נשיא למה לי אלא ודאי להך מסקנא נאמר דאף ר' אחיה לא מפיק ליה אלא מהכא ע"כ. תו"ח: ולקח לא משמע ליה וא"ת והרי ר' (חייא) [אחיה] גופיה תנא אותו דמקבל בצפון ומסתמא מולקח נפקא ליה וי"ל דר' (חייא) [אחיה] גופיה לא משמע ליה דרשא דולקח והאי דתני דבעינן שיהא המקבל בצפון מאותו דכתיב גבי שעיר נשיא נפקא ליה: ז) מקיזין לו ותיבות אותו את נמחק: ח) מקיזין לו ותיבות את הדם נמחק: ט) ר"ש אומר אף נשחט על אותו מום. פרש"י ר"ש לטעמיה כו' ותימה דהכא מתכרין הוא להקיז ולהטיל בו מום ועוד דתנן בבכורות כו' ועוד בשמעתין בפורש דר"מ סבר אסור להטיל כו' וחכמים סברי מותר ור"ש כחכמים ס"ל ועוד קשיא חכמים אחכמים דהכא אמרי יקיז אע"פ שעושה בו מום והתם תנן וחכמים אומרים ובלבד שלא יעשה בו מום לכך צ"ל דתרי מיני אחיזת הדם הן והכא מיירי שאחזו דם כל כך דאינו יכול להתרפאות בלא הקזה והוי בעל מום באותו אחיזת דם ומשום הכי פליגי עלי' דר"מ במותר להטיל בבעל מום וא"ת אי חשבית ליה [בעל מום] באחיזת דם אמאי קאמרי רבנן ובלבד שלא ישחוט כיון דבעל מום חשבית ליה ור"ל משום דכיון דאית ליה תקנה ע"י הקזה מום עובר הוא ואסור לשחוט עליו ומיהו מותר להטיל בו מום כיון דהשתא מיהא לאו דאורי להקרבה הוא דלאו תמים לדעון קרינא ביה ופלוגתא דר"ש ורבנן בהכי הוא דחכמים סברי ובלבד שלא ישחוט דגזרינן דלמא אתי להקיז א) בלא אחיזת דם דיכול להתרפאות בלא הקזה ומשום הכי אמרי רבנן התם ובלבד שלא (יטיל) [יעשה] בו מום. תו"א: י) לא דמעטיה: יא) דבכלל חטאות: יב) חטאות דעטון: יג) אלא ג"א אלא מדאצטריך לרבויי לסמיכה ש"מ שעה מדורות כלומר שעיר נחשון משעיר נשיא [לא ילפינן] הילכך איצטריך שעיר נשיא לאתויי שעיר נחשון לסמיכה ואכתי אפי' לא מעטיה קרא לא היתי שעיר נחשון בבנין אב בצפון ולא אצטריך למעוטי בצפון: יד) יקח עצמו לצד צפון הס"ד ואח"כ מה"ד שלא קבע לו כהן השחיטה בזר כשרה דכתיב והקריבו בני אהרן מצות כהונה מקבלה ואילך הס"ד ואח"כ מה"ד בן עוף מליקתו בצפון הס"ד: טו) תיבות אבל בן עוף מליקתו בצפון נמחק: טז) קדשים. והשתא דאתיא דלא אצטריך נמי אותו דשעיר נשיא לאתויי דעולה מחייב אצריכה לרבויי דערך מחייב אצריכה בפני עצמה ואאפיה בפני עצמה ואתיינו נמי כדתנן ערך חבריה ואפה הוא מחייב הוא ואאפיה וחבריה דערך מחייב אצריכה בפני עצמה ואתיינו אזנו: כב) ומיהו דמגמר גמרה: כג) מוס ור"ש לא חייש אף אם נשחט על אותו מום דר"ש: כד) דכתיב. וכן תירץ רש"י בזבחים (דף מח ע"ב):

עין משפט נר מצוה

א) נרלה דל"ל דילמא אתי להקיח בכבור שאחזו דם כמקום שיכול להתרפאות כו' ובכ"ג אתרי רבנן כו':